

GENOCID U SUVREMENO DOBA - STUDIJA SLUČAJA: SKUPINA ROHINGYA IZ ZAPADNOG MIJANMARA

Maja Kampić*

Petra Sarić**

Pregledni znanstveni rad

UDK: 341.461(591)

341.485:341.461(591)

323.14:341.461(491)

Rad primljen: 17. studenoga 2019.

Rad prihvaćen: 31. siječnja 2020.

Sažetak

De facto premijerka Mijanmara, ujedno i dobitnica Nobelove nagrade za mir, Aung San Suu Kyi, trenutno se pred Međunarodnim sudom suočava s optužbama o počinjenju genocida od strane njezine države nad manjinskom muslimanskom skupinom Rohingya iz zapadnog Mijanmara. Genocid se često doživljava kao najteži zločin međunarodne jurisdikcije, ali ono što ga obilježava u znanstvenom smislu jest teškoća dokazivanja elemenata ovog kompleksnog kaznenog djela. Genocidnoj namjeri, koja se sastoji od dva stupnjevita elementa znanja i htijenja bića kaznenog djela, često se suprotstavlja pojam „etničkog čišćenja“, uz polemike o važnosti broja žrtava i počinjenih genocidnih radnji da bi se određeno djelo moglo kvalificirati kao genocid prema konvenciji iz 1948. godine. Osim toga, genocid je ciljno kazneno djelo, što znači da ono ne mora biti materijalno dovršeno da bi došlo do njegova počinjenja, pa tako i osude. Štoviše, danas postoje modeli stadija genocida koji se koriste kako bi se pravovremeno ukazalo na to da je u tijeku priprema njegova počinjenja. Koristeći takav

---

* Maja Kampić, studentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: majakampic96@gmail.com

** Petra Sarić, studentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: petrasaric535@gmail.com

model profesora Stantona, moguće je usporediti stadije genocida u Srebrenici i genocida koji se potencijalno trenutno zbiva u Mijanmaru. Sličnosti su zastrašujuće, što bi trebalo potaknuti međunarodne institucije na djelovanje. Konačno, u slučaju njihova zakazivanja važnost bi se trebala dati mehanizmima tranzicijske pravde, na lokalnim razinama, kako bi što učinkovitije bio proveden postupak progona i osude počinitelja, kao i pomoći svim žrtvama.

Ključne riječi: *genocid, genocidna namjera, stadiji genocida, Međunarodni sud, djelovanje Ujedinjenih naroda.*

1. UVOD

Nažalost, svjedoci smo činjenice da niti u vremenu u kojem živimo genocid nije stvar prošlosti. Prošlo stoljeće obilježili su mnogi sukobi, kao i dva svjetska rata te s njima povezani brojni zločini. Osim što je ratovanje samo po sebi teško razumno opravdati, ukoliko je ono popraćeno i počinjenjem međunarodnih kaznenih djela, utoliko ne samo da opravdanju nema mjesta, nego se traži i osuda onih za to odgovornih. Takvi razlozi doveli su 90-ih godina do osnivanja dva *ad hoc* kaznena tribunala, onog za Ruandu i za Jugoslaviju, te stalnog Međunarodnog kaznenog suda koji i danas djeluje. Time su se u prvi plan stavila najteža kršenja ljudskih prava jer je ustanovljena međunarodna nadležnost nad genocidom, zločinom protiv čovječnosti, ratnim zločinima, a u novije vrijeme i nad zločinom agresije.

U postupcima pred oba ranije spomenuta *ad hoc* tribunala utvrđeno je da je u sukobima došlo i do počinjenja kaznenog djela genocida. Imajući u vidu nasilje i zločine koji su tada počinjeni, potrebno je promotriti one koji se danas odvijaju na području Mijanmara, a koji su kulminirali u kolovozu 2017. godine. Dugotrajna i neprekidna diskriminacija, opresija, sistematizacija i prisutnost fizičkog nasilja prema skupini Rohingya u Mijanmaru nameću pitanje pravne kvalifikacije i odgovornosti za navedena djela, kao i ono u kojemu trenutku možemo govoriti o genocidu. Koja su to djela i radnje koje neposredno prethode uništenju jedne nacionalne, etničke, vjerske ili rasne skupine?

U nastavku rada pružit će se odgovor na navedena pitanja. Kako bi to bilo moguće, najprije će se prikazati kratka povijest i demografska struktura države Mijanmara, kao i položaj potlačene Rohingya zajednice unutar nje.

Nadalje, razmotrit će se podrijetlo i značenje pojma genocida s posebnim naglaskom na elementu „genocidne namjere“ uništenja skupine. U prvom redu u vidu će biti Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine te će se razmotriti njena primjena u kontekstu situacije Rohingya zajednice.

Suprotno uskoj definiciji i konvencijskom tumačenju pojma genocida, u daljnjem dijelu ovog rada opisat će se karakteristični genocidni stadiji koji prethode samome uništenju određene skupine. S obzirom na to da počinjenje genocida predstavlja sveobuhvatni proces, pravovremeno prepoznavanje pojedinih stadija ovog stravičnog procesa iznimno je bitno radi postizanja preventivnog djelovanja nadležnih tijela i sprječavanja njegove progresije i eskalacije u sljedeću fazu. Komparativnim prikazom analizirat će se deset tipičnih stadija počinjenja ovog kaznenog djela, usporedbom genocida u Srebrenici nad bošnjačkim muslimanima i nedavnih događaja koji su pogodili Rohingya mijanmarsku skupinu. Unatoč geografskoj udaljenosti i brojnim razlikama između dviju zemalja, moguće je uvidjeti i određene sličnosti koje nameću pitanje počinjenja genocida i u ovoj državi.

Potom će se razmotriti utjecaj koji danas imaju međunarodna tijela čiji je učinkovit rad ključan za razrješenje sukoba, premda su se isti odvijali u suverenoj državi. Danas se najveći značaj pridaje organizaciji Ujedinjenih naroda, tako da će se prikazati na koji način djeluju njena tijela i kako su djelovala prema Mijanmaru. Unatoč tome, prikazat će se i brojne prepreke koje često onemogućuju da dođe do raspleta sukoba u tijeku. Ako se govori o reakciji međunarodnih tijela tek po počinjenju kaznenog djela, onda se u vidu treba imati uloga Međunarodnog suda i Međunarodnog kaznenog suda, čijim se presudama omogućava konačno kažnjavanje odgovornih počinitelja.

Međunarodna zajednica svoju je priliku za adekvatan odgovor na počinjena djela već dobila. Gambija je, naime, u studenom 2019. godine iskoristila svoje konvencijsko pravo i pred Međunarodnim sudom pokrenula spor protiv Mijanmara zbog navodnog genocida nad Rohingya skupinom. Ostaje za vidjeti hoće li svoju tvrdnju biti u mogućnosti i dokazati te na koji će se način spor raz riješiti.

1.1. Povijesni razvoj genocida

Povijesno gledajući, pojam genocida nije spominjan dok ga *Raphael Lemkin* 1944. godine nije koncipirao, objasnio te objavio u svojoj knjizi „Vladavina sila osovine u okupiranoj Europi“, koja je opisivala grozote koje su se događale u zemljama koje je okupirao Treći Reich.¹ Tako je novostvoreni pojam genocida nastao kao odgovor i osuda ljudske zajednice na Holokaust.² Lemkin je skovao ovaj pojam koristeći grčku riječ *genos*, koja označava rasu, narod ili pleme, te latinski predmetak *cide*, koji znači ubiti.³ Nastankom pojma genocida, Lemkin je otvorio put stvaranju međunarodne pravne svijesti glede osude za takva djela.

Završetkom Drugog svjetskog rata, statutima Međunarodnog vojnog suda u Nürnbergu i Međunarodnog vojnog suda u Tokyju nije određena nadležnost za zločine genocida. Ipak, riječ „genocid“ spominjala se i u to vrijeme, pred domaćim sudovima zemalja Saveznika prilikom suđenja Nacistima za počinjene ratne zločine.⁴ S druge strane, Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju i onaj za Ruandu u svojim statutima izrijekom određuju nadležnost nad zločinom genocida. Definicija genocida koja je usvojena tim statutima identična je onoj iz konvencije donesene 1948. godine, a koja se opisuje u sljedećem odlomku.

1.2. Određenje genocida prema međunarodnom pravu

Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine⁵ (u daljnjem tekstu: Konvencija) glavni je izvor međunarodnog prava o genocidu i dio je međunarodnog običajnog prava. Članak 2. Konvencije navodi da se genocidom smatra bilo koje od navedenih djela učinjenih u namjeri potpunog ili djelomičnog uništenja jedne nacionalne, etničke, rasne ili vjerske skupine kao takve. Navedena djela su: ubojstvo članova

---

¹ Quigley, J., *The Genocide Convention: An International Law Analysis*, Ashgate, Cornwall, 2008., str. 5.

² V. *amplius* Hannah Arendt, Eichmann u Jeruzalemu, prema: Stone, Dan, *The Historiography of Genocide*, Basingstoke, 2010., str. 23.

³ Lemkin, R., *Axis Rule in Occupied Europe*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, 1944., str. 79.

⁴ V. šire Boot, M., *Genocide, Crimes Against Humanity, War Crimes*, Intersentia, Antwerpen, 2002., str. 401., bilješka 2.

⁵ Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93.

skupine, teška povreda fizičkog ili mentalnog integriteta članova skupine, namjerno podvrgavanje skupine životnim uvjetima koji trebaju dovesti do njenog potpunog ili djelomičnog uništenja, mjere usmjerene na sprječavanje rađanja u okviru skupine i prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu. Dva su elementa genocida koja ga u suštini definiraju: postojanje genocidne namjere i usmjerenost isključivo na nacionalnu, etničku, vjersku ili rasnu skupinu. Pod pojmom „genocidna namjera“ podrazumijeva se da počinitelj čini određena djela s ciljem da dođe do potpunog ili djelomičnog uništenja skupine. Prijeporno je čini li ta namjera uništenja genocid najtežim⁶ od svih međunarodnih kaznenih djela definiranih Rimskim statutom⁷, ali je svakako, kao element koji je najteže za dokazati u određenom slučaju, često karika koja nedostaje da bi došlo do osude počinitelja. Prema Konvenciji, za genocid se kažnjava svatko, bio on odgovorni državnik, funkcionar ili obični pojedinac, a za razliku od nekih drugih međunarodnih zločina genocid može biti počinjen ne samo za vrijeme rata, nego i u miru.⁸

1.3. Tko su Rohingyae?

Današnja država Mijanmar, do 1989. godine poznata kao Burma, zemlja je velikog broja različitih manjina. Većinsko stanovništvo čine Burmanci budističke vjeroispovijesti, a službeni jezik je burmanski.⁹ Tijekom dugog razdoblja britanske kolonijalne vlasti, Mijanmar se nalazio u sastavu Indije, a neovisnost je stekao 1948. godine. Nakon razdoblja političke nestabilnosti koje je uslijedilo, 1962. godine u zemlju je uveden

---

⁶ Arg. U slučaju Kayishema i Ruzindana pred žalbenim vijećem MKSR-a opovrgava se naziv „zločin nad zločinima“ koji se uvriježio koristiti za genocid istodobno iskazujući da ne postoji hijerarhija zločina Statuta jer svi zločini tamo definirani predstavljaju ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava. S druge strane, William Schabas napisao je knjigu „Genocid u međunarodnom pravu: Zločin nad zločinima“ u kojoj navodi drugačije stajalište, vidi Schabas, W. A., *Genocide in International law: The Crime of Crimes*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

⁷ Rimski statut naziv je za statut Međunarodnog kaznenog suda usvojen u Rimu 1998. godine temeljem nacrta Komisije za međunarodno pravo. Tim je statutom određena nadležnost Međunarodnog kaznenog suda nad fizičkim osobama za najteža kaznena djela, značajna za cijelu međunarodnu zajednicu (genocid, zločin protiv čovječnosti, zločin agresije i ratni zločini). Definicija genocida u Rimskom statutu identična je onoj iz Konvencije iz 1948. godine.

⁸ V. *amplius* Andrassy, J.; Bakotić, B.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 1*, Školska knjiga, Zagreb, 2010., str. 426.

⁹ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., str. 5.

jednstranački sustav, za vrijeme kojega započinje sustavan progon Rohingya stanovništva.¹⁰ Rohingyae su etnička skupina muslimanskog, manjinskog stanovništva koje već stoljećima naseljava pokrajinu Rakhine, u zapadnom dijelu Mijanmara koji graniči s Bangladešom.¹¹ Uvođenjem demokratskog režima 2011. godine, dotadašnja praksa nije promijenjena. Štoviše, njihov progon kulminirao je 2017. godine te se Rohingyae danas nazivaju „najprogonjenijom manjinom na svijetu”.¹² Pravno razlikovanje i izdvajanje Rohingya skupine od ostatka stanovništva započelo je donošenjem Ustava 1974. godine. Tim se Ustavom Rohingyae nije izravno lišilo državljanstva, no njegovo je stjecanje otežano.¹³

Mijanmarske vlasti 1982. godine donose kontroverzan Zakon o državljanstvu, koji je poslužio kao pravni temelj daljnje marginalizacije Rohingya. Zakonom je enumerirano 135, tzv. službenih etničkih skupina, čiji su pripadnici uopće mogli podnijeti zahtjev za stjecanjem državljanstva.¹⁴ Kako pripadnici Rohingya manjine nisu bili jedna od izričito navedenih skupina, niti su potpadali pod jednu od tri kategorije državljana, ovim su zakonom i *de iure* postali obespravljena skupina apatrida.¹⁵ Osim klasičnih građanskih prava koja uživaju državljani, mijanmarske vlasti ograničile su Rohingyama i druga prava koja bi im Mijanmar morao priznati, bili oni njegovi državljani ili ne. Neka od prava koja više nisu dostupna pripadnicima Rohingya zajednice su, primjerice, pravo na sklapanje braka, slobodu kretanja ili pravo vlasništva.¹⁶ Prilikom posljednjeg pokušaja provođenja popisa od strane Ujedinjenih naroda 2014. godine, organizaciji je zabranjeno da ih evidentiraju kao „Rohingyae”, zbog čega su još jednom isključeni iz cenzusa.¹⁷ Situacija nije promijenjena niti donošenjem Ustava 2008. godine koji je trenutno na

---

¹⁰ Radio Free Asia, *Burma: UN expert visits refugee camps*, <https://www.refworld.org/docid/511ce46723.html>, [pristup: 1. travnja 2019.].

¹¹ Siddiqui, H., *Muslim Identity and Demography in the Arakan state of Burma*, 2011., <https://ssrn.com/abstract=1949971>, [pristup: 17. ožujka 2019.].

¹² Radio Free Asia, *op. cit.* u bilj. 10.

¹³ Alam, J., *The Current Rohingya Crisis in Myanmar in Historical Perspective*, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2019., str. 9., <https://doi.org/10.1080/13602004.2019.1575560>, [pristup: 28. siječnja 2020.].

¹⁴ Abdelkader, E., *The Rohingya Muslims in Myanmar: Past, Present, and Future*, 2013., str. 104., <https://ssrn.com/abstract=2277949>, [pristup: 10. kolovoza 2019.].

¹⁵ Zawacki, B., *Defining Myanmar's "Rohingya Problem"*, *Human Rights Brief*, Vol. 20, br. 3, 2013., str. 19.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Alam, *op. cit.* u bilj. 13, str. 3.

snazi.¹⁸ Uskrata državljanstva, a samim time i negacija bilo kakvih građanskih, ekonomskih i socijalnih prava, ono je što mnogi smatraju srži problema Rohingya populacije danas.¹⁹ Paradoksalno, upravo je bezdržavljanstvo razlog koji mijanmarske vlasti navode kao opravdanje neprimjene zakona primjenjivih samo na državljane. Rezultat je takve zakonima poduprte diskriminacije i lišenja temeljnih ljudskih prava činjenica da Rohingya populacija danas predstavlja najveću skupinu apatrida, odnosno osoba bez državljanstva na svijetu.²⁰ U daljnjim dijelovima rada detaljnije će se razložiti životne okolnosti Rohingya skupine te se postaviti pitanje počinjenja genocida.

2. ANALIZA KAZNENOG DJELA GENOCIDA

2.1. Problematika genocidne namjere

Da bi se radilo o genocidu, genocidne radnje određene člankom 2. Konvencije počinjene nad pripadnikom određene skupine moraju biti učinjene sa specifičnim ciljem potpunog ili djelomičnog uništenja te skupine. Radi se o, tzv. *dolus specialis* ili posebnoj namjeri, karakterističnoj i nužnoj za ovo kazneno djelo. U prvoj presudi za genocid uopće, u predmetu *Akayesu*, MKSR je istaknuo posebnu namjeru kao konstitutivni i ključni element ovog međunarodnog zločina.²¹ Specijalna namjera upravo je razlog izdvajanja genocida kao zasebnog kaznenog djela. Za razliku od zločina protiv čovječnosti, čijim se normiranjem nastoji spriječiti progon civilnog stanovništva, ili ratnog zločina kod kojeg se štite oni koji ne sudjeluju u sukobu, cilj je kriminalizacije genocida zaštita taksativno određenih skupina od njihova uništenja.²²

Unatoč navedenoj važnosti specijalne namjere kod ovog kaznenog djela, njezino određenje jedno je od prjepornijih pitanja u teoriji kaznenog prava. Naime, često se ističe kako je genocidna namjera cilj koji se ne mora ostvariti da bi ovo djelo bilo formalno dovršeno te da se radi o, tzv. ciljnom

---

¹⁸ V. *amplius* Holliday, I., Addressing Myanmar's Citizenship Crisis, *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 44, br. 3, 2014., str. 404.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Alam, *op. cit.* u bilj. 13, str. 3

²¹ MKSR, *Akayesu*, Presuda br. ICTR-96-4-T od 2. rujna 1998., par. 518.

²² MKSR, *Akayesu*, Presuda br. ICTR-96-4-T od 2. rujna 1998., par. 469.

kaznenom djelu.²³ Kod takvih kaznenih djela, dovoljno je da je počinitelj poduzeo radnju postupajući s navedenim ciljem, ali ne i da je taj cilj ostvaren te da je djelo i materijalno dovršeno. U našoj teoriji prihvaćeno je da takvo „ciljno postupanje“ općenito ne predstavlja oblik namjere i ne pripada krivnji, već da se radi o subjektivnom obilježju samoga bića kaznenog djela.²⁴ Polazeći od ovakve koncepcije, naš Kazneni zakon propisuje kako se genocid čini s ciljem, a ne namjerom uništenja zaštićenih skupina, odstupajući time od teksta Konvencije i Zakona o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda koji govore o postupanju s namjerom, a ne s ciljem uništenja.²⁵ Ipak, ispravno bi bilo prihvatiti stajalište kako se ovdje zaista radi o specijalnoj namjeri kao obliku krivnje, koju je prema tome moguće i različito stupnjevati.

Time se dolazi do još kontroverznijeg pitanja, a to je o kojem obliku namjere mora biti riječ da bi se djelo moglo kvalificirati kao genocid. Nesporno je da počiniteljev subjektivni odnos prema djelu mora biti takav da on zna i želi počinuti genocid, odnosno moguće je isključivo njegovo namjerno počinjenje. U kaznenopravnoj literaturi pokušala se postaviti opća definicija namjere kao znanja i htijenja bića kaznenog djela.²⁶ Ipak, glede konkretnog definiranja što je točno namjera svaki pravni sustav daje vlastiti odgovor. Prema hrvatskom kaznenom pravu, počinitelj može postupati s izravnom (*dolus directus*) ili neizravnom namjerom (*dolus eventualis*), pri čemu se razlikuje izravna namjera prvog i drugog stupnja.²⁷ U oba slučaja postupanja s izravnom namjerom počinitelj je svjestan svih obilježja kaznenog djela. Razlika je u tome što s namjerom prvog stupnja postupa onaj počinitelj koji hoće ostvariti biće nekog djela, pri čemu je naglasak na njegovoj volji, dok je kod drugog stupnja on samo siguran u njegovo ostvarenje, zbog čega je naglasak više na intelektualnoj sastavnici namjere.²⁸ Za razliku od izravne, s neizravnom namjerom postupa onaj

---

²³ Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Munivrana Vajda, M.; Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo - posebni dio*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2017., str. 7.

²⁴ *Ibid.*, str. 368., prema Novoselcu, 2007., str. 324.

²⁵ U engleskom izvorniku „with intent“. Vidi čl. 88. st. 1. t. 1. Kaznenog zakona, Narodne novine br. 125/11.

²⁶ Novoselec, P.; Bojanić, I., *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., str. 239.

²⁷ *Ibid.*, str. 238.-243.

²⁸ Čl. 28. st. 1. i 2. Kaznenog zakona, Narodne novine br. 125/11.

počinitelj koji je svjestan da može ostvariti obilježja kaznenog djela, pa na to pristaje.²⁹

Ovakva koncepcija namjere karakteristična je za zemlje kontinentalnoga, europskog kruga.³⁰ Međutim, u Konvenciji o genocidu nije specificirano o kojoj će se od navedenih vrsta namjere morati raditi da bi bilo riječ o počinjenju genocida. Ključnu ulogu u tumačenju i davanju odgovora na to pitanje dale su presude i praksa *ad hoc* tribunala i Međunarodnoga suda. Dominantno je i dalje shvaćanje kako specijalna genocidna namjera sadržajno mora odgovarati izravnoj namjeri prvog stupnja.³¹ Potrebno je, dakle, utvrditi da je počinitelj u konkretnom slučaju postupao s izrazitim htijenjem uništenja.³² Potvrdio je to i MKSJ u predmetu *Jelisić*, izričito pritom odbijajući prijedlog tužiteljstva za snižavanjem praga kažnjivosti i prihvaćanjem znanja o posljedicama kao dovoljnim sadržajem genocidne namjere.³³

Ovakvo stajalište izloženo je sve učestalijim kritikama. Za alternativno, kognitivno tumačenje genocidne namjere prema kojem je dovoljno samo znanje, odnosno svijest počinitelja da će njegove radnje u međudjelovanju s radnjama drugih osoba imati za posljedicu uništenje, zalaže se sve veći broj autora.³⁴ Takav koncept genocidne namjere sadržajno bi odgovarao izravnoj namjeri drugog stupnja, a neki se čak autori zalažu za njegovo proširenje sve do neizravne namjere.³⁵ Uz navedene prijedloge, posebno je zanimljiv i onaj profesora *Ambosa*, prema kojem bi se razlika glede potrebnog stupnja namjere trebala raditi u pogledu ranga počinitelja u zapovjednoj strukturi prilikom izvršenja genocida. Za počinitelje višega ranga i dalje bi vrijedio kriterij izravne namjere prvoga stupnja, dok bi za one niže u strukturi koji ne odlučuju i ne sudjeluju u planiranju počinjenja

---

²⁹ Čl. 28. st. 3. Kaznenog zakona, Narodne novine br. 125/11.

³⁰ Ambos, K., General Principles of Criminal Law in the Rome Statute, *Criminal Law Forum*, Vol. 10, 1999., str. 21.

³¹ Munivrana Vajda, M., Etničko čišćenje kao oblik genocida? Hrvatsko zakonodavstvo i praksa u svjetlu međunarodnih izvora, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 61, br. 6, 2011., str. 1936.

³² *Ibid.*

³³ MKSJ, Jelisić, Presuda br. IT-95-10-A od 5. srpnja 2001., par. 42.

³⁴ E.g. Greenwalt, Vest, Jones, Kress; v. *amplius* u: Ambos, K., What Does 'Intent to Destroy' in Genocide Mean?, *International Review of the Red Cross*, Vol. 91, 2009., str. 840

³⁵ *Ibid.*, e.g. Gil Gil, Derecho penal internacional: Especial consideración del delito de genocidio, Madrid, 1999. i Triffterer, Genocide, its particular intent to destroy in whole or in part the group as such, *Leiden Journal of International Law*, br. 14, 2001.

genocida, dovoljno bilo samo znanje o kontekstu poduzimanja pojedinih radnji.³⁶ Takvo shvaćanje posebno dolazi do izražaja kada se genocid čini u sklopu udruženog zločinačkog pothvata, kako je MKSJ istaknuo u presudi *Karadžić*. Navodi se, naime, kako je „presudna genocidna namjera *Karadžića* i drugih koji su, prema navodima, učesnici UZP-a, a ne fizičkih počinitelja djela koja su, prema navodima, u osnovi genocida.”³⁷

Prema navedenom stajalištu, upravo je u genocidnoj namjeri sadržana potreba sustavnosti i organizacije prilikom počinjenja genocida. U pravilu, smatra se kako je rasprostranjena uporaba sile ono zbog čega obično kazneno djelo prerasta u međunarodni zločin.³⁸ Međutim, u slučaju genocida, i ovo je pitanje vrlo sporno u teoriji i praksi. Upravo je presudom u predmetu *Jelisić* MKSJ utvrdio kako kod pojedinca zaista može postojati genocidna namjera i u slučaju da on djeluje samostalno, ako se njegovim djelovanjem kao takvim ugrožava opstanak skupine.³⁹

2.2. Dokazivanje specijalne namjere

Uz navedene teorijske dvojbe, najviše problema u praksi ipak zadaje utvrđivanje postojanja namjere uništenja. U pravilu, počinitelj će nijekati da je određena djela činio kako bi uništio pripadnike određene skupine, zbog čega će na tužitelju ležati teret dokazivanja da je predmetna namjera zaista postojala. Praksa međunarodnih sudova, prvenstveno MKSJ i MKSR, opet se pokazala izrazito važnom za sve daljnje slučajeve kod kojih se sumnja na počinjenje genocida, jer će osuda za to djelo biti moguća samo u slučaju uspješnog dokazivanja postojanja specijalne namjere.

U pravilu, razlikovati se mogu posredni i neposredni dokazi genocidne namjere. Neposredni dokazi, iako u praksi vrlo rijetki, mogu se odnositi na različite pisane dokumente kao što su planovi aktivnosti, naredbe, zapisnici sa sastanka, direktive i drugi dokumenti, iskazi svjedoka te, dakako, priznanje samog optuženog.⁴⁰ Međutim, za očekivati je da će se

---

³⁶ Ambos, *op. cit.* u bilj. 34, str. 845. – 850.

³⁷ MKSJ, *Karadžić*, Presuda br. IT-95-5/18 od 11. srpnja 2013., par. 79.

³⁸ Cvitanović, Derenčinović, Dragičević Prtenjača, Maršavelski, Munivrana Vajda, Roksandić Vidlička, *op. cit.* u bilj. 23, str. 3.

³⁹ MKSJ, *Jelisić*, Presuda br. IT-95-10-A od 5. srpnja 2001., par. 100.

⁴⁰ Karović, S., Kompleksnost utvrđivanja postojanja genocidne namjere, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Vol. 51, br. 1., 2014., str. 125.

po počinjenju takvi dokumenti i ostali inkriminirajući dokazi najčešće uništiti.

Zbog ranije navedenoga, u praksi međunarodnog pravosuđa puno su zastupljeniji posredni dokazi putem kojih se nastoji dokazati genocidna namjera. Neki od indirektnih dokaza koje je MKSJ uvažio kao pokazatelje i dokaz namjere uključuju: opći kontekst poduzimanja radnji, izvršenje drugih kaznenih djela sistematski usmjerenih protiv iste skupine, broj počinjenih zločina, ponavljanje destruktivnih i diskriminativnih djela, širina i rasprostranjenost izvršenih zločina, sistematičnost ubijanja, uklanjanje leševa i sl.⁴¹ Konvencijom također nisu postavljeni kvantitativni uvjeti glede namjere uništenja pojedine skupine, no u predmetu *Krstić* pojašnjeno je kako se mora raditi o njenom „značajnom dijelu“.⁴² U istome je predmetu sud ranije utvrdio kako se pojedina skupina štiti samo od njenog fizičkog i biološkog uništenja.⁴³ Napadi na kulturna ili sociološki relevantna obilježja neke skupine kao oblik društvenog genocida, prema dominantnom shvaćanju, ne predstavljaju genocid u konvencijskom smislu.⁴⁴

Kao poseban problem vezan uz pitanje genocida, javlja se ovdje pojam „etničkog čišćenja“. Prema ranijem hrvatskom zakonodavstvu, prisilno raseljavanje pučanstva predstavljalo je jednu od mogućih genocidnih radnji.⁴⁵ Međutim, na temelju prakse međunarodnih tribunala, odustalo se od njenog inkriminiranja. Tumačenje je MKSJ da takvo djelovanje s ciljem uništenja elemenata koji nekoj skupini daju identitet različit od ostatka zajednice ne potpada pod definiciju genocida.⁴⁶ Ipak, etničko čišćenje još uvijek se u pojedinim slučajevima može karakterizirati kao genocid ako se, uz namjeru uništenja, poduzima jedna od predviđenih genocidnih radnji. Štoviše, često se upravo provođenje etničkog čišćenja navodi kao dokaz postojanja genocidne namjere. Međunarodni je sud, u tužbi Bosne i Hercegovine, upozorio na to da termin „etničkog čišćenja“ nema samostalno pravno značenje te da se može odvijati kao jedna ili više

---

⁴¹ *Ibid.*, str. 126.; *e.g.* presude *Krstić*, *Jelisić*, *Sikirica* i *Nikolić*.

⁴² MKSJ, *Krstić*, Presuda br. IT-98-33-A od 19. travnja 2004., par. 8.

⁴³ MKSJ, *Krstić*, Presuda br. IT-98-33-A od 19. travnja 2004., par. 8.

⁴⁴ *Cvitanović*, *Derenčinović*, *Dragičević* *Prtenjača*, *Maršavelski*, *Munivrana* *Vajda*, *Roksandić* *Vidlička*, *op. cit.* u bilj. 23, str. 8.

⁴⁵ Čl. 156. Kaznenog zakona, Narodne novine br. 110/1997.

⁴⁶ MKSJ, *Krstić*, Presuda br. IT-98-33-A od 19. travnja 2004., par. 25.

genocidnih radnji predviđenih Konvencijom, upućujući pritom na zaključak o postojanju posebne namjere.⁴⁷

Konačno, o uspješnosti dokazivanja specijalne namjere uništenja ovisit će konačna odluka glede postojanja genocida. Pred Međunarodnim sudom, Bosna i Hercegovina i Hrvatska podnijele su tužbu za genocid protiv Srbije, pri čemu je u postupku jedno od ključnih pitanja bilo ono postojanja genocidne namjere. Dok je presudom iz 2007. godine u predmetu Bosne i Hercegovine odlučeno kako je Srbija odgovorna za nesprečavanje genocida, presudom iz 2015. godine hrvatska tužba je odbijena upravo jer nije dokazano postojanje genocidne namjere. Kako je navedeno u presudi, unatoč tome što je očito da su počinjene pojedine genocidne radnje, postojanje genocidne namjere nije bilo moguće utvrditi.⁴⁸

2.3. Pitanje postojanja genocidne namjere

Najteži zadatak kada se govori o počinjenju genocida, dokazivanje je postojanja specijalne namjere uništenja pojedine zaštićene skupine. Unatoč tome, Vijeće za prava čovjeka u svome izvješću⁴⁹ iz 2018. godine navodi da su međunarodno ustanovljene neovisne misije zadužene za traženje činjenica osigurale dovoljno dokaza da se provede istraga i kazneni progon protiv dužnosnika Tatmadaw vojne organizacije kako bi nadležan sud odlučio o njihovoj odgovornosti za genocid, kao i o odgovornosti za zločine protiv čovječnosti i ratne zločine, uključujući ubojstvo, oduzimanje slobode, mučenje, silovanje i ostala djela koja predstavljaju širok i sustavni napad na civile. Vijeće ističe kako postoje elementi onoga što predstavlja istrebljenje i deportaciju, sistemsku opresiju i diskriminaciju, a koja podsjeća na zločine apartheida.⁵⁰

Upravo je praksa opetovanih masovnih deportacija ono što je specifično za situaciju skupine Rohingya. Prema istome izvješću Vijeća za prava čovjeka, u razdoblju od listopada 2016. do kolovoza 2017. godine broj

---

⁴⁷ ICJ, Presuda, Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) od 26. veljače 2007., par. 190.

⁴⁸ ICJ, Presuda, Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia) od 3. veljače 2015., par. 428.

⁴⁹ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/L.22, 25. rujna 2018., t. 39.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 3., par. 1.

izbjeglih Rohingya u izbjegličkom kampu Coxov Bazar u Bangladešu iznosio je 93, 645. Između kolovoza i prosinca 2017. godine taj je broj porastao na 712, 179 izbjeglih. U 2018. godini, kada je prema podacima izvješća Vijeća za prava čovjeka broj iznosio 723, 000 izbjeglih, tijela UN-a počela su razmatrati mogućnost genocida.⁵¹

U ovome radu već je navedeno da se etničko čišćenje u određenim slučajevima može smatrati genocidom, ako se pritom ispunjavaju njegova objektivna obilježja uz postojanje specijalne, genocidne namjere uništenja.⁵² Dok je ranijim izlaganjem navedeno kako je postojanje genocidnih radnji nesporno, može se postaviti pitanje jesu li te radnje doista poduzete s namjerom uništenja, ili (samo) uklanjanja neke skupine radi stvaranja etnički homogenoga područja. Unatoč naizgled različitim namjerama kod ova dva djela, netočno bi bilo zaključiti kako one ne mogu obje istovremeno postojati. Naime, namjera kod etničkog čišćenja može se tumačiti tako da u širem smislu ona obuhvaća i genocidnu namjeru, ako počinitelj radi trajnoga uklanjanja pojedine skupine poseže za njezinim fizičkim ili biološkim uništenjem. Ostvarivanje genocidne namjere predstavlja pritom samo među-cilj počinitelja, a krajnji je cilj potpuno onemogućavanje povratka određene skupine.⁵³ Takvo shvaćanje može se prihvatiti pogotovo ako bi namjera uništenja obuhvaćala i djelovanje počinitelja s ciljem društvenog, a ne samo fizičkog ili biološkog uništenja skupine. Iako navedeno stajalište nije prevladalo u praksi međunarodnih sudova, sve je više autora koji se zalažu za ovakvo rješenje.⁵⁴ Zadatak suda bit će utvrditi o kojoj je namjeri u ovome slučaju riječ te, s obzirom na to, o kojem se od ranije navedenih mogućih međunarodnih zločina (ili više njih) konkretno radi.

2.4. Etnički i vjerski razlikovna skupina

Iako Konvencija spominje četiri skupine, očito je da se pripadnici Rohingya ne mogu svrstati u onu rasnu i nacionalnu, kada se govori o određenosti te skupine u odnosu na ostatak mijanmarskog stanovništva. Zbog nepreciznosti određenja ovih pojmova, na pitanje kako definirati jesu li pripadnici određene skupine zaista etnički drugačiji odgovor se može

---

⁵¹ *Ibid.*

⁵² *V. supra* t. 2.2.

⁵³ Munivrana Vajda, M., *op. cit.* u bilj. 31, str. 1937.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 1935.

pronaći u mišljenju sudskog vijeća MKSR-a, koje između ostalog navodi da je etnička skupina ona čiji članovi dijele zajednički jezik i kulturu ili ona čiji se članovi drugačije etnički identificiraju od ostatka društva, prilikom čega se misli i na takvu identifikaciju od strane počinitelja zločina.⁵⁵ Da se Rohingyae drugačije identificiraju pokazuje podatak da se sam naziv Rohingya počeo učestalo koristiti 1950-ih godina kada su muslimanski vođe i studenti sjevernog Arakana (danas pokrajina Rakhine) počeli koristiti taj naziv kako bi etnički i vjerski razlikovali muslimansku zajednicu od većinske budističke populacije.⁵⁶ Iako pripadnici Rohingya nisu priznati kao zasebna etnička skupina od strane državnih vlasti Mijanmara, na međunarodnom su planu itekako općepoznati kao takva manjinska skupina.⁵⁷

2.5. Počinjenje genocidnih radnji

Kada se govori o djelima čiji je cilj postizanje potpunog ili djelomičnog uništenja određene skupine, Konvencija i u tom pogledu taksativno nabraja, tj. strogo određuje koja su to djela.⁵⁸ Osim djela „prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu“, sva ostala djela podrazumijevaju fizičko ili biološko uništenje.⁵⁹ Tijekom stvaranja ove Konvencije bio je odbijen zahtjev Sirije da se kao jedno od djela počinjenja genocida navede i „provedenje takvih mjera koje navode članove grupe da napuste svoje domove s ciljem da izbjegniju prijetnju koju stvara konstantno nasilje“.⁶⁰ Očito je kako je time izbjegnuto stajalište da se genocidom smatra ono što je danas poznato kao „etničko čišćenje“.

Prvo navedeno djelo članka 2. Konvencije jest „ubojstvo članova grupe“. Međunarodni kazneni sud za Ruandu u dvjema je presudama dao stajalište prema kojem francuski termin *meurtre* više odgovara pri tumačenju ovog

---

⁵⁵ MKSR, Kayishema i Ruzindana, Presuda br. ICTR-95-1-T od 21. svibnja 1999., par. 523.

⁵⁶ Leider, J., *Rohingya: The History of a Muslim Identity in Myanmar*, Academia.edu, Oxford Research Encyclopedias, 2018.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ V. *supra* t. 1.2.

⁵⁹ Tako Schabas, W. A., *The International Criminal Court. A Commentary on the Rome Statute*, Oxford University Press, Oxford, 2010., str. 130-131. Iako, u literaturi je prijeporno je li i kod tog djela isključeno da se čini s ciljem fizičkog uništenja; vidi tekst istog odlomka *infra*

⁶⁰ *Ibid.*

djela, za razliku od engleskog pojma *killing* koji je preopćenit. Razlika je u tome da *meurtre* ne obuhvaća djela počinjenja bez elementa krivnje kaznenog djela.⁶¹ U kolovozu 2017. godine došlo je do kulminacije događaja u pokrajini Rakhine. Tada su vojne jedinice „Tatmadaw“ počele provoditi, tzv. „operacije čišćenja“.⁶² Iako su se te operacije odvijale na širem geografskom području, uvijek su se provodile na sličan način. Rano ujutro, vojnici, obično skupa s drugim muškarcima iz pokrajine Rakhine, napali bi selo. Koristili su širok raspon vatrenog oružja i eksplozija. Dok su kuće u selu gorjele, vojnici bi neselektivno pucali iz svojih pištolja gađajući kuće, polja i seljake.⁶³

Drugo djelo koje se navodi prema Konvenciji je „teška povreda fizičkog ili mentalnog integriteta članova skupine“. Prema napomeni jedne komisije,⁶⁴ „povreda mentalnog integriteta“ trebala bi obuhvatiti više od manjeg ili privremenog oštećenja mentaliteta. Iako ta bilješka na kraju nije bila uključena u konačnu verziju Rimskog statuta, sama ideja o tome je ostala.⁶⁵ Naime, u bilješci „Elementa zločina“ nalazi se: „ovo ponašanje može uključivati, iako nije na to ograničeno, djela mučenja, silovanja, seksualnog nasilja ili nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja“.⁶⁶ Osim toga, Raspravno vijeće u predmetu *Akayesu* izričito je između ostalog navelo kako je seksualno nasilje bio korak u procesu uništenja skupine Tutsi jer je predstavljalo „uništenje duha i želje za životom“.⁶⁷ Za vrijeme navedenih „operacija čišćenja“ silovanja i ostali oblici seksualnog nasilja bili su široko prisutni. Silovanja nad rohingyajskim ženama počinjena su pred njihovim obiteljima, odnosno javno pred cijelom zajednicom,

---

⁶¹ Presude MKSR-a u kojima se navodi takvo stajalište su: MKSR, *Akayesu*, Presuda br. ICTR-96-4-T od 2. rujna 1998., par. 500. i MKSR, *Kayishema and Ruzindana*, Presuda br. ICTR-95-1-T od 21. svibnja 1999., par. 103.-104. Iako stajališta ovih sudskih vijeća nisu u potpunosti identična, pružaju jednak zaključak u pogledu značenja termina „ubojstva“ kao genocidnog djela.

⁶² Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., par. 33.

⁶³ *Ibid.*, par. 34.

⁶⁴ Riječ je o komisiji koja je pripremala nacrt Rimskog statuta, a navedenu je napomenu stavila u bilješku nacrta. V. opširnije u Schabas, *op. cit.* u bilj. 59, str. 132.

⁶⁵ *Ibid.*, str. 132.

⁶⁶ *Elements of crimes*, Hague, 2011., <https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/0/ElementsOfCrimesEng.pdf>, [pristup: 20. travnja 2019.], bilješka 3. Elementi zločina dokument je koji pojašnjava kaznena djela definirana Rimskim statutom; u njima se navodi: „The Elements of Crimes are reproduced from the Official Records of the Assembly of States Parties to the Rome Statute of the International Criminal Court, First session, New York, 2002“.

⁶⁷ MKSR, *Akayesu*, Presuda br. ICTR-96-4-T od 2. rujna 1998. par. 731.

pojačavajući tako poniženje i traumu žrtava. Žene i djeca od 13 do 25 godina bili su najčešća meta, a sama silovanja bila su popraćena uvredama i smrtnim prijetnjama. Mnoge žrtve na kraju su ubijene ili su umrle od ozljeda.⁶⁸

Djelo „namjerno podvrgavanje skupine životnim uvjetima koji trebaju dovesti do njenog potpunog ili djelomičnog uništenja“ treće je djelo počinjenja genocida prema Konvenciji. U „Elementima zločina“ navodi se da ono može uključivati i namjerno lišavanje onih sredstava koja su neophodna za preživljavanje, poput hrane i liječničkih usluga, ili sustavno protjerivanje skupina iz njihovih domova.⁶⁹ Dok mijanmarska Vlada tvrdi da su „operacije čišćenja“ završile u rujnu, djelovanja vojske ipak su se nastavila. Rohingyama je ograničena sloboda kretanja i tako su im nedostupna postala neka osnovna životna sredstva, što dovodi do problematizacije loše ishrane. Osim toga, sporadični napadi i dalje su se odvijali, primjerice dolazilo bi do krađe stoke ili počinjenja seksualnih napada nad ženama.⁷⁰ Doveloo je to do masovnih migracija Rohingya prema Bangladešu.⁷¹

Ostala djela prema Konvenciji su „mjere usmjerene na sprječavanje rađanja u okviru skupine“ i „prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu“. Prvo bi obuhvaćalo segregaciju po spolnoj pripadnosti, sterilizaciju, nametanje provođenja pobačaja i slično.⁷² Posljednje djelo genocida po svojoj je prirodi prijeporno jer se postavlja pitanje treba li u vidu imati fizičko uništenje do kojeg može dovesti ili mu je cilj i kulturno uništenje, što je ipak manje prihvaćeno stajalište.⁷³ Prema podacima izvješća tijela UN-a, nisu zabilježena počinjenja ova posljednja dva genocidna djela, što dakako ne znači da je potpuno isključena mogućnost da je do njih i došlo.⁷⁴

---

⁶⁸ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., par. 38.

⁶⁹ Elements of crimes, *op. cit.* u bilj. 66, bilješka 4.

⁷⁰ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., par. 49.

⁷¹ *Ibid.*, par. 50.

⁷² Schabas, *op. cit.* u bilj. 59, str. 132.

⁷³ V. *amplius* Cvitanović, Derenčinović, Dragičević Prtenjača, Maršavelski, Munivrana Vajda, Roksandić Vidlička, *op. cit.* u bilj. 23, str. 9.

⁷⁴ Primjerice, v. *infra* 3.3.

3. KLASIFIKACIJA DOGAĐAJA PO GENOCIDNIM STADIJIMA

3.1. Predvidljivost genocida

Odgovor na pitanja može li se genocid pravovremeno predvidjeti daje *Gregory Stanton*, svojim modelom pod nazivom „Deset stadija genocida”.⁷⁵ Samome uništenju prethodi osam stadija: klasifikacija, simbolizacija, diskriminacija, dehumanizacija, organizacija, polarizacija, priprema i progon, a nakon stadija ubijanja posljednji je poricanje. Raniji stadiji uvijek prethode kasnijima, no prelaskom u sljedeću fazu radnje iz prethodne najčešće ne prestaju, već se nastavljaju paralelno odvijati. Tijekom svakog od navedenih stadija moguće je poduzeti preventivne radnje i mjere, koje će onemogućiti prelazak u sljedeći stadij. Primjerice, različitim pravnim mehanizmima (koji prvenstveno obuhvaćaju donošenje odgovarajućih propisa) i pravovremenim djelovanjem međunarodnih organa, uvijek je moguće spriječiti daljnju eskalaciju. Stantonov model moguće je primijeniti na trenutnu situaciju u Mijanmaru, kao i na ranije, povijesne primjere genocida. U nastavku teksta analizirat će se dosadašnji događaji koji se tiču skupine Rohingya te će se usporediti s onima vezanim uz genocid nad bošnjačkim Muslimanima u Srebrenici.

3.2. Klasifikacija i simbolizacija

Unatoč nepostojanju obveze nošenja vanjskog, vidljivog simbola, upravo je nemogućnost slobodnog izjašnjavanja etničke pripadnosti Rohingya jedan od načina njihove simbolizacije. Mijanmarske vlasti, uključujući *de facto* premijerku Aung San Suu Kyi, redovito izbjegavaju korištenje termina „Rohingya” te inzistiraju da se skupinu, umjesto toga, naziva Bengalcima.⁷⁶ Značajno je da je sličan problem nemogućnosti iskazivanja vlastite nacionalnosti Rohingya vidljiv i na primjeru bošnjačkih muslimana. Naime, svaka je osoba za vrijeme bivše Jugoslavije načelno imala mogućnost izražavanja svoje narodnosti, a uz to pravo na jedno zajedničko, jugoslavensko državljanstvo. Međutim, za pripadnike

---

⁷⁵ Usmeno izlaganje Gregoryja Stantona u Ministarstvu vanjskih poslova SAD-a 1998. godine, Stanton, G. H., Originally presented as a briefing paper, “The Eight Stages of Genocide” at the US State Department in 1996; <http://www.genocidewatch.org/genocide/tenstagesofgenocide.html>, [pristup: 7. veljače 2019.].

⁷⁶ Alam, *op. cit.* u bilj. 13, str. 3.

bošnjačke muslimanske populacije, ova mogućnost nije postojala sve do 1971. godine.⁷⁷

Osim navedenog problema i razlikovanja pojedinih nacionalnih i vjerskih skupina Bosne i Hercegovine općenito, u slučaju Srebrenice jasno je provedena i simbolizacija stanovništva. U svibnju 1992. godine, lokalne vlasti u Prijedoru putem radija izdale su naredbu kojom se nesrpskom stanovništvu naredilo obilježavanje njihovih kuća bijelim zastavama te obvezno nošenje bijelih traka oko rukava prilikom izlaska iz kuće.⁷⁸

3.3. Diskriminacija i dehumanizacija

Polazna točka diskriminacije u slučaju pripadnika Rohingya zajednice njihov je status apatrida. Diskriminacija se provodi u gotovo svim područjima njihova života. Pripadnici skupine izloženi su k tome i prisilnom radu, diskriminatornim poreznim propisima, protupravno im se oduzima sloboda te konfiscira imovina.⁷⁹ Uz zakonima poduprtu diskriminaciju, Rohingyae su izložene i dugogodišnjoj dehumanizaciji. Zbog navodnih visokih stopa nataliteta, rašireno je uvjerenje u eksponencijalni rast broja pripadnika te skupine.⁸⁰ Kako bi spriječili navedeno, mijanmarske vlasti različitim mjerama nastoje kontrolirati broj Rohingya populacije, ograničavajući im pravo na sklapanje braka, broj djece, ali i kretanje uopće.⁸¹ Situacija je u stvarnosti potpuno suprotna. Prema određenim podacima, Rohingya skupina zapravo bilježi najmanju stopu rasta stanovništva u čitavom Mijanmaru.⁸² Osim što slika kakvu prikazuju mijanmarske vlasti nije točna, ona predstavlja izvoriste daljnje propagande i širenja govora mržnje protiv ugrožene manjine. Na isti način

---

⁷⁷ Akrap, A., Demografski kontekst raspada SFR Jugoslavije, *Pilar*, Vol. 3, br. 5(1), 2008., str. 25.; o identitetu bošnjačkih muslimana v. *amplius*: Jović, D., Identitet Bošnjaka/Muslimana, *Politička misao*, Vol. 50, br. 4, 2013., str. 132.

⁷⁸ Cvitanović, Derenčinović, Dragičević Prtenjača, Maršavelski, Munivrana Vajda, Roksandić Vidlička, *op. cit.* u bilj. 23, str. 32; prema presudi MKSJ u predmetu Tadić, par. 166-169.

⁷⁹ Abdelkader, *op. cit.* u bilj. 14, str. 109.

⁸⁰ Izvješće organizacije Fortify Rights, *They Gave Them Long Swords: Preparations for Genocide and Crimes Against Humanity Against Rohingya Muslims in Rakhine State, Myanmar*, 19. srpnja 2018., str. 92.

⁸¹ V. *amplius* Zarni, M.; Cowley, A., The slow-burning genocide of Myanmar's Rohingya, *Pacific Rim Law & Policy Journal*, Vol. 23. br. 3, 2014., str. 727.

⁸² Abdelkader, *op. cit.* u bilj. 14, str. 13.

kao i u slučaju Srebrenice, govori se o navodnom planu „islamizacije” države od strane ugroženih manjina.⁸³ Pred MKSJ-om svjedočeno je o drastičnim primjerima govora mržnje koji se širio putem radija, a između ostalog upozoravalo se i na opasne muslimanske ekstremiste koji planiraju genocid protiv srpskog stanovništva.⁸⁴

3.4. Organizacija i polarizacija

Do intenziviranja napetosti i zaoštavanja sukoba između skupina dolazi u fazi polarizacije. U Bosni i Hercegovini, u tom se stadiju otvoreno počelo zalagati za ono što je poznato kao „etničko čišćenje”.⁸⁵ Za provođenje takvih operacija, osim Vojske bosanskih Srba (u daljnjem tekstu: VRS), uspostavljene su i specijalne paravojne formacije.⁸⁶ Navedene jedinice imale su ključnu ulogu u prisilnim deportacijama i progonu bošnjačkih muslimana, čineći pritom brojna kaznena djela poput ubojstva, mučenja, silovanja i krađe.⁸⁷ VRS formalno je bila odvojena od JNA, ali stvarno njezin sastavni dio i tako strukturno slična mijanmarskim vojnim jedinicama „Tatmadaw”.

Naime, prema Ustavu iz 2008. godine, mijanmarske središnje vlasti imaju vrlo sužen krug ovlasti glede nadzora i kontrole nad djelovanjem nad spomenutim vojnim jedinicama. Također, izabrani predstavnici države ne čine dio njihove zapovjedne strukture, zbog čega ne postoji direktna veza između provedenih operacija i počinjenih zločina te demokratskim putem izabranih čelnika.⁸⁸ Unatoč tome, bitno je naglasiti da mijanmarske vlasti takve akcije ni u jednome trenutku nisu pokušale spriječiti.⁸⁹ U ovome stadiju nastavilo se i daljnje propagandno, antimuslimansko djelovanje. Pripadnici lokalnih burmanskih zajednica na različite načine nastojali su

---

⁸³ Siddiqui, *op. cit.* u bilj. 11.

⁸⁴ MKSJ, Stakić, Presuda br. IT-97-24-A od 22. ožujka 2006.; svjedočenje Ive Atlije dostupno na: <http://www.icty.org/bcs/content/ivo-atlija>, [pristup:: 25. travnja 2019.].

⁸⁵ Izjava nekadašnje predsjednice Republike Srpske Biljane Plavšić u intervjuu za novosadski „Svet”, 1993.

⁸⁶ Ron, J., *Territoriality and plausible deniability: Serbian paramilitaries in the Bosnian war, Death Squads in Global Perspective*, Palgrave Macmillan, New York, 2000., str. 387.

⁸⁷ *Ibid.*, str. 384.

⁸⁸ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., str. 17.

⁸⁹ *Ibid.*, str. 18.

raširiti svoja ekstremistička stajališta o opasnosti koju predstavljaju Rohingyae.⁹⁰

3.5. Priprema i progon

U stadiju pripreme, poduzete su mnogobrojne i opsežne mjere koje su prethodile samom progonu. Trenirano je i naoružano lokalno nemuslimansko stanovništvo, dok je Rohingyama konfiscirano različito oštro i tupo oruđe. Rušene su ograde i druge građevine oko njihovih kuća, kako bi se vojnim snagama omogućio bolji pogled na civilno stanovništvo. Ukinuta je dotadašnja humanitarna pomoć i uopće pristup humanitarnih snaga Rohingyama, čime se stanovništvo dodatno oslabilo.⁹¹ Konačno, sve je veća postajala prisutnost i brojnost vojnih snaga u sjevernome dijelu pokrajine Rakhine.⁹² Ubrzo nakon toga, nasilje je eskaliralo. Vojne jedinice Tatmadaw, zajedno s lokalnim dobrovoljnim snagama, palile su muslimanske kuće i protjerivale lokalno stanovništvo, brišući tako čitava sela i za sobom ostavljajući pustoš. Rezultat provedenih akcija 2012. godine bilo je više od 140 000 prisilno premještenih Rohingya, smještenih u internacijske kampove diljem pokrajine.⁹³ Završetak je to faze progona, u kojoj su Rohingyae i fizički segregirane od ostatka stanovništva.

Na sličan način, ovi stadiji odvijali su se i u Bosni i Hercegovini. Početkom 1992. godine, spomenute srpske paravojne formacije stigle su na područje Srebrenice.⁹⁴ Unatoč stalnim napadima, bosanske snage uspješno su obranile područje samoga grada. Međutim, Srebrenica je i dalje ostala opkoljena srpskim snagama i odvojena od ostatka bosanskog teritorija. S druge strane, nad okolnim područjima Srebrenice nastavili su se učestalo vršiti napadi. Modalitet njihova provođenja uvijek je bio sličan. Nakon postavljanja barikada, uslijedila bi evakuacija civilnog srpskog stanovništva, dok se na ostatak stanovništva otvoreno pucalo sve dok se ono ne bi razbježalo. Vojne snage, zajedno s paravojsnim formacijama, nastavile bi potom činiti različite zločine poput razbojništva, razaranja, premlaćivanja, zatvaranja, silovanja, odvođenja u koncentracijske logore i

---

⁹⁰ Izvješće organizacije Fortify Rights, *op. cit.* u bilj. 80, str. 95.

⁹¹ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., str. 7.

⁹² *Ibid.*

⁹³ Izvješće organizacije Fortify Rights, *op. cit.* u bilj. 80, str. 37-38.

⁹⁴ MKSJ, Orić, predmet br. IT-03-68-T, Sažetak presude, 30. lipnja 2006.

ubijanja.⁹⁵ U većini slučajeva stanovništvo je bilo protjerano ili ubijano, a njihovi domovi uništeni.⁹⁶

3.6. Ubijanje i poricanje

Niti prisustvo jedinica UN-a nije spriječilo strahotne događaje koji su uslijedili 6. srpnja 1995. godine. Počeo je napad VRS-a usmjeren na sam grad i pozicije nizozemskih snaga UN-a unutar enklave. Dio izbjeglica koje su se tada nalazile u Srebrenici utočište je odmah potražilo u Potočarima, sigurnosnoj zoni UN-a, dok ih je približno 15 000 u bijeg krenulo krećući se u ogromnoj koloni.⁹⁷ U oba slučaja, ono što se dogodilo u razdoblju od 12. do 17. srpnja 1995. godine kvalificirano je kao genocid od strane MKSJ, ali i Međunarodnog suda. Nakon hvatanja, zatvaranja i odvajanja muškaraca od žena, djece i starijih ljudi, došlo je do sistemskog ubijanja više od 7 000 bošnjačkih muslimana iz srebreničke enklave.⁹⁸

S druge strane, 25. kolovoza 2017. godine, vojne jedinice Tatmadaw, zajedno s lokalnim nemuslimanskim stanovništvom, započele su provođenje unaprijed pripremljenih, tzv. „operacija čišćenja”.⁹⁹ Ubijanje, krađa, uništavanje imovine, palež, otvoreno i nasumično pucanje, silovanja i drugo seksualno nasilje, samo su neka od pritom počinjenih kaznenih djela koja su rezultirala prisilnim premještanjem stanovnika.¹⁰⁰ Egzodus teroriziranog stanovništva koji je uslijedio, poprimio je dotad neviđene proporcije. Prema podacima UN-a, skoro 725 000 Rohingya pobjeglo je u susjedni Bangladeš,¹⁰¹ povećavajući time ukupni broj pristiglih izbjeglica u toj zemlji na više od jednog milijuna.¹⁰² Kulminacija je ovo svih ranijih

---

⁹⁵ Dozić, A., *Potreba redefiniciranja subjekta genocida u savremenoj znanstvenoj teoriji, Zbornik radova: Genocid u Bosni i Hercegovini - posljedice presude Međunarodnog suda pravde*, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2011., str. 573.

⁹⁶ MKSJ, Orić, Presuda br. IT-03-68-T od 30. lipnja 2006., par. 103.

⁹⁷ Bulić, I., *Praksa suda i tužiteljstva BiH u procesuiranju genocida u sigurnosnoj zoni UN - Srebrenica 1995. godine, Zbornik radova: Genocid u Bosni i Hercegovini - posljedice presude Međunarodnog suda pravde*, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2011., str. 387.

⁹⁸ MKSJ, Krstić, Presuda br. IT-98-33-A od 19. travnja 2004., par. 2.

⁹⁹ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., str. 8.

¹⁰⁰ Izvješće organizacije Fortify Rights, *op. cit.* u bilj. 80, str. 55-71.

¹⁰¹ Vijeće za prava čovjeka, Izvješće br. A/HRC/39/64, 12. rujna 2018., str. 8.

¹⁰² Abdul Bari, M., *The Rohingya crisis: A people facing extinction*, Kube Publishing Ltd, Turkey, 2018., str. 107.

stadija koja jasno upućuje na njihov krajnji cilj, a to je uništenje jedne čitave etničke i vjerske skupine kao takve.

Genocid u Srebrenici smatra se u pravnoj teoriji i praksi najvećim počinjenim masovnim zločinom u Europi od Drugoga svjetskog rata.¹⁰³ Uslijed nedavnih događaja na području Mijanmara, postavlja se pitanje kako je moguće da, uza sve ranije navedene znakove upozorenja i sličnosti s radnjama u Srebrenici, međunarodna zajednica ponovno svjedoči počinjenju ovog strašnog kaznenog djela.

Slično kao i u slučaju Srebrenice, navedene akcije na različite se načine poriču, ali i opravdavaju. Srpske snage, u pokušaju uništavanja dokaza o počinjenome djelu, premještale su i sakrivala leševe iz masovnih grobnica.¹⁰⁴ U slučaju Mijanmara, često se navodi kako su Tatmadaw vojne snage samo djelovale protiv ARSA-e,¹⁰⁵ muslimanske terorističke skupine čiji je napad na nekolicinu pripadnika državnih snaga navodni okidač cjelokupnog nasilja koje je uslijedilo.¹⁰⁶ Jasno je, međutim, kako par sporadičnih i izoliranih napada nisu proporcionalni sustavnim, dalekosežnim i unaprijed planiranim operacijama provedenim od Tatmadaw jedinica. K tome, izričito se poriče počinjenje ranije navedenih kaznenih djela. Premijerka Aung San Suu Kyi je u prosincu 2017. godine izjavila kako su navodi o počinjenim silovanjima i etničkome čišćenju u potpunosti netočni.¹⁰⁷

---

¹⁰³ Sahadžić, M., *Razmatranje presude Međunarodnog suda pravde u sporu koji se odnosi na primjenu Konvencije (BiH protiv Srbije i Crne Gore)*, Zbornik radova: *Genocid u Bosni i Hercegovini - posljedice presude Međunarodnog suda pravde*, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2011., str. 328.

¹⁰⁴ MKSJ, Krstić, Presuda br. IT-98-33-T od 2. kolovoz 2001., par. 414.

¹⁰⁵ Arakan Rohingya Salvation Army, prije znano i kao Harakah al-Yaqin.

¹⁰⁶ Abdul Bari, M., *op. cit.* u bilj. 102, str. 129.

¹⁰⁷ Green, P.; MacManus, T.; de la Cour Venning, A., *Genocide achieved, genocide continues: Myanmar's annihilation of the Rohingya*, International State Crime Initiative, London, 2018., str. 59.

4. PERSPEKTIVE DJELOVANJA MEHANIZAMA TRANZICIJSKE PRAVDE

4.1. Organizacija Ujedinjenih naroda

Ključnu ulogu u održavanju međunarodnog mira i sigurnosti¹⁰⁸ ima Vijeće sigurnosti, tijelo Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: Vijeće). Prvi korak u reagiranju Vijeća na određenu situaciju koja se zbiva u svijetu jest da postigne konsenzus u donošenju rezolucije koja određuje konkretna djelovanja kako bi došlo do razrješenja spora. Ono što najčešće koči donošenje rezolucija jest mogućnost stavljanja veta od strane bilo koje od pet stalnih članica Vijeća.¹⁰⁹ U siječnju 2007. godine Vijeće je raspravljalo o situaciji u Mijanmaru te je predložilo da se usvoji rezolucija¹¹⁰ koja navodi diskriminatorno ponašanje mijanmarskih vlasti u odnosu na etničke manjine koje tamo žive. Time bi se na svjetskoj razini osudile mijanmarske vlasti za kršenje međunarodnog običajnog prava. Rezolucija nikada nije usvojena jer su je stalne članice Vijeća Kina i Rusija „vetirale“.¹¹¹

Desetak godina kasnije, Vijeće je ponovno počelo glasnije raspravljati o Mijanmaru. Nakon izbijanja nove krizne situacije u Mijanmaru, u listopadu 2017. godine održan je sastanak Vijeća sigurnosti¹¹² na kojem se još jednom ukazalo na strahote koje se trenutno događaju u Mijanmaru, a o tome je svoj izvještaj dao i Glavni tajnik UN-a. Predstavnici zemalja članica dali su vlastite osvrte na situaciju, osuđujući progon nad skupinom Rohingya i tražeći da im se omogući siguran i dobrovoljni povratak u Mijanmar. Jedino su Kina i Rusija i na ovom sastanku imale jednak stav kao i 2007. godine, smatrajući da mijanmarske vlasti postupaju na ispravan način noseći se sa situacijom na zapadu države.¹¹³

Pitanje jest što to sprječava Kinu i Rusiju da osude ponašanja mijanmarske vlasti i tako potaknu razrješenje sukoba u zapadnom Mijanmaru, s obzirom na to da su sve ostale članice Vijeća tako postupile. Na ranije spomenutom sastanku Vijeća iz 2017. godine, predstavnik Kine navodi kako bi situaciju trebalo sagledati i sa stajališta mijanmarskih vlasti te podržava napore tih

---

¹⁰⁸ Čl. 1. Povelje Ujedinjenih naroda, Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 15/93.

¹⁰⁹ Čl. 27. st. 3. Povelje Ujedinjenih naroda, Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 15/93.

¹¹⁰ Vijeće sigurnosti, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjene Američke Države, prijedlog rezolucije br. S/2007/14, 12. siječnja 2007., str. 2.

¹¹¹ Vijeće sigurnosti, 5619. sastanak, S/PV.5619, New York, 12. siječnja 2007., str. 6.

¹¹² Vijeće sigurnosti, 8060. sastanak, S/PV.8060, New York, 28. rujna 2017.

¹¹³ *Ibid.*

vlasti kojima nastoje postići dugotrajni mir i stabilnost.¹¹⁴ Predstavnik Ruske Federacije zauzeo je sličan stav navodeći da bi s velikim oprezom trebalo spominjati pojmove poput „genocida“ i „etničkog čišćenja“, smatrajući da su takve optužbe neutemeljene. Nijedna od tih dviju država ne niječe nasilje u pokrajini Rakhine, ali smatraju da je ono isprovocirano napadima ARSA-e, a odgovornost nepravedno prebačena na mijanmarske vlasti.¹¹⁵

Političkim razlogom zašto Kina odbija osuditi Mijanmar u provođenju nasilja nad muslimanskom skupinom Rohingya može se smatrati to što država Kina zauzima sličan stav u vlastitoj spornoj situaciji koja se tiče pripadnika muslimanske vjere na njenom području, skupine Uyghur u pokrajini Xinijang.¹¹⁶ U kolovozu 2018. godine stručnjaci za ljudska prava Ujedinjenih naroda procijenili su da Kina drži oko milijun pripadnika ove skupine i drugih muslimanskih manjina u masovnim, dobro nadziranim kampovima čija je svrha politička indoktrinacija.¹¹⁷ Imajući u vidu takvu trenutnu situaciju na zapadu Kine, može se pretpostaviti iz kojeg razloga kineske vlasti ne žele osuditi mijanmarske, s obzirom na to da bi nakon toga one mogle biti prozване i osuđene za isto. Za Rusiju, Mijanmar nije najvažnija država u toj regiji, ipak i Rusija i Kina ekonomske su partnerice s Mijanmarom i imaju znatnu ulogu u dobavljanju i prodaji vojnog oružja te je očito kako im je u cilju nastaviti neometano surađivati s mijanmarskim vojnim vrhom.¹¹⁸

Struktura ovog organa UN-a takva je da omogućuje stalnim članicama pravo veta u donošenju odluka.¹¹⁹ Broj stalnih članica jest samo pet u odnosu na ukupnih petnaest članica Vijeća, a mogućnost da tih pet država ima pravo veta čini se još nepravednijom ako se u vidu ima da članstvo u cijeloj organizaciji dosiže broj od 193 države.¹²⁰ Dolazi se do zaključka da sudbinu čitavog svijeta može određivati pet stalnih članica Vijeća sigurnosti, što do izražaja dolazi u situacijama poput mijanmarske. Države koje „vetiraju“ odluke Vijeća obrazložit će svoje postupke te navesti kako

---

¹¹⁴ *Ibid.*, str. 14-15.

¹¹⁵ *Ibid.*, str. 15-16.

¹¹⁶ V. *amplius* Soliev, N., Uyghur violence and jihadism in China and beyond, *Counter Terrorist Trends and Analysis*, Vol. 11, br. 1, 2019., str. 71-75.

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ Čl. 27. Povelje Ujedinjenih naroda, Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 15/93.

¹²⁰ Andrassy, J.; Bakotić, B.; Lapaš, D.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 2*, Školska knjiga, Zagreb, 2012., str. 164.

je njihovo ponašanje opravdano. Nažalost, ostale države koje možda čine složnu većinu prilikom glasovanja ne mogu prevladati jednom stavljenu veto.

S druge strane, od šest glavnih tijela Ujedinjenih naroda Opća skupština jedino je u kojem svaka država članica ima svoje osobne predstavnike.¹²¹ Najopsežnija i najvažnija funkcija Opće skupštine nalazi se u ovlasti da raspravlja i izdaje preporuke. Hoće li se te preporuke provesti u djelo, ili uopće poštivati, ovisit će isključivo o suradnji i djelovanju pojedinačnih država.¹²² Ipak, snagom autoriteta koji stoji iza njih, a to su 193 države članice, odluke Opće skupštine visoko su cijenjene.

Opća skupština usvojila je mnoge preporuke¹²³ koje se tiču Mijanmara, osvrnuvši se na nedostatke u toj državi u pogledu zaštite ljudskih prava te na povrede počinjene nad skupinom Rohingya i drugim manjinama u pokrajini Rakhine. Trenutno je najznačajnija preporuka¹²⁴ ona iz prosinca 2017. godine u kojoj se traži od Mijanmara da poduzme mjere radi zaštite civila, poštuje međunarodnopravna pravila te spriječi daljnje nasilje. Navodi se da Opću skupštinu zabrinjavaju izvješća koja ukazuju na pretjeranu uporabu vojne sile, uključujući nezakonita ubojstva, silovanje i druge oblike seksualnog nasilja, nezakonito zatvaranje i neobjašnjive nestanke civila iz skupine Rohingya te navodi i da postoje izvješća o snažnim razaranja domova Rohingya u pokrajini Rakhine putem podmetanja požara i drugih oblika nasilja. Navodi se kako, prema izvješću Fonda za djecu Ujedinjenih naroda, 60 posto svih Rohingya izbjeglica u Bangladešu čine djeca.¹²⁵ Preporuka je usvojena sa 122 afirmativna glasa, 10 glasova protiv te su 24 države ostale suzdržane. Među onima koje su glasale protiv usvajanja rezolucije nalaze se i Ruska Federacija i Kina.¹²⁶

---

¹²¹ Leroy Bennett, A.; Oliver, J. K., *Međunarodne organizacije*, Biblioteka Međunarodne studije, Zagreb, 2004., str. 66.

¹²² *Ibid.*, str. 68.

¹²³ E. g. A/RES/67/233, 2012; A/RES/68/242, 2013; A/RES/69/248, 2014; A/RES/70/233, 2015.

¹²⁴ Opća skupština, Preporuka br. A/RES/72/248, 24. prosinca 2017.

¹²⁵ *Ibid.*, str. 2.

¹²⁶ Opća skupština, 76. sastanak, 23. prosinca 2017., str. 7.

4.2. Međunarodni kazneni sud i Međunarodni sud

Statut Međunarodnog kaznenog suda (u daljnjem tekstu: Rimski statut) usvojen je 1998. godine u Rimu. Rimskim statutom određuje se nadležnost Međunarodnog kaznenog suda (u daljnjem tekstu: ICC) nad fizičkim osobama u slučaju počinjenja genocida, zločina protiv čovječnosti, ratnih zločina i zločina agresije. Definicija genocida prema Statutu jednaka je onoj iz Konvencije 1948. godine te je određeno kako nije relevantno je li bilo koji od navedenih zločina počinjen za vrijeme međunarodnog ili unutarnjeg sukoba.¹²⁷

Kod počinjenja genocida trebalo bi, svakako, krenuti od pravne kvalifikacije djela pojedinaca i njihove odgovornosti. U prvome redu nameće se pitanje može li za to kazneno djelo odgovarati vrhovni zapovjednik mijanmarskih oružanih snaga. Također, opravdano je razmotriti može li za nečinjenje genocida odgovarati *de facto* premijerka i dobitnica Nobelove nagrade za mir Aung San Suu Kyi koja kontinuirano nastavlja negirati činjenje ovog kaznenog djela.¹²⁸ Unatoč tome, zbog aktualnosti događaja, detaljnija analiza odgovornosti navedenih pojedinaca prelazila bi zamišljene okvire ovoga rada, zbog čega će se u nastavku opisati prvenstveno teoretske mogućnosti i potencijalni problemi prilikom progona i osude za ovaj zločin.

Mijanmar nije potpisnica Rimskog statuta, stoga se postavlja pitanje nadležnosti ICC-a ako bi došlo do podnošenja optužnice u odnosu na Rohingyjsku situaciju. Odgovor na to dao je ICC u rujnu 2018. godine kada je Predraspravno vijeće donijelo potvrdnu odluku¹²⁹ o postojanju nadležnosti ovog Suda. Odluka je donesena samo za nadležnost u vezi navodnog zločina protiv čovječnosti, točnije deportacije Rohingya. Zasniva se na stajalištu po kojem, iako je navedeni zločin počinjen u Mijanmaru, državi koja nije potpisnica Statuta, se posljedica dogodila i na teritoriju države Bangladeša, koja pak jest potpisnica Statuta.¹³⁰ Navodi se kako će onda Sudu biti potrebno istražiti i druge zločine s tim u vezi, poput ubojstava, seksualnog nasilja, kršenja temeljnih ljudskih prava i slično, a koji su doveli do deportacije. Ipak, ovaj Sud ne spominje osudu za zločin

---

¹²⁷ Vidi čl. 6.

¹²⁸ UN News, Aung San Suu Kyi defends Myanmar from accusations of genocide, at top UN court, članak objavljen 11. prosinca 2019., <https://news.un.org/en/story/2019/12/1053221>, [pristup: 10. siječnja 2019.].

¹²⁹ ICC, Predraspravno vijeće I, Zahtjev br. ICC-RoC46(3)-01/18, 6. rujna 2018.

¹³⁰ ICC, Predraspravno vijeće I, Zahtjev br. ICC-RoC46(3)-01/18, 6. rujna 2018., par. 4.

genocida. S druge strane, Vijeće sigurnosti UN-a ima ovlast da donese rezoluciju kojom prosljeđuje ICC-u da odlučuje o određenoj situaciji, i to u odnosu na bilo koju državu bez obzira na njezin status prema Rimskom statutu.¹³¹ Ipak, malo je vjerojatno da će do toga i doći, s obzirom na to da Kina i Rusija danas široko koriste svoju ovlast „vetiranja“ bilo kakve rezolucije Vijeća o situaciji u Mijanmaru.

Unatoč prethodno navedenim stavovima, ne treba odustati od mogućnosti osude za genocid. Država Mijanmar potpisnica je Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, tako da bilo koja druga država potpisnica može prema članku 9., ako smatra da Mijanmar krši odredbe Konvencije, izvesti taj slučaj pred Međunarodni sud (u daljnjem tekstu: ICJ). Međunarodni sud osnovan je od strane Ujedinjenih naroda za sporove između država, sa sjedištem u Hagu.¹³² Dakle, osim što postoji razlika između ICC-a i ICJ-a prema tome što su to dva odvojena mehanizma međunarodnog pravosuđa, razlika je i u nadležnosti, tako da će se pred ICC-em suditi pojedincima koji su zločine neposredno počinili, a pred ICJ-em državama koje u konačnosti snose kaznenu odgovornost, bilo da su pojedinci djelovali u okviru državnih organa, bilo da državni organi nisu poduzeli određene mjere kako bi zaustavili navodne zločine.¹³³ Tako da, ako se slučaj Rohingya iznese pred ICJ, to je ono što će omogućiti da se za genocid osudi država Mijanmar, a ne samo određeni pojedinci.

Pravo koje ima država prilikom potpisivanja neke konvencije jest staviti rezervu na određeni članak te konvencije s kojim se ne slaže i istovremeno postati potpisnica glede preostalog dijela konvencije.¹³⁴ Upravo tako postupio je Mijanmar glede članaka 6. i 8. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, što znači da se time pak ne dira u nadležnost ICJ-a prema ranije navedenom članku 9. Konvencije.¹³⁵ Jedina posljedica rezerve na članak 6. jest da će se pojedincima koji su u ovom slučaju počinili zločin genocida, ako do toga dođe, suditi pred mijanmarskim domaćim sudovima, a ne pred onima međunarodne nadležnosti (primjerice

---

¹³¹ To je ovlast zasnovana na čl. 13. Rimskog statuta, a na temelju glave VII. Povelje UN-a.

¹³² Quigley, *op. cit.* u bilj. 1, str. 57.

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ V. *amplius* Andrassy, Bakotić, Lapaš, Seršić, Vukas, *op. cit.* u bilj. 120, str. 81-85.

¹³⁵ V. UNTC, Depository, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-1&chapter=4&clang=_en, [pristup: 15. travnja 2019.].

ICC-jem). Problem koji može nastati kada bilo koja država stavi ovakvu rezervu jest neizručenje navodnih počinitelja ICC-u te nesuđenje istima pred domaćim sudom.

Prema čl. 9. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, svaka država potpisnica Konvencije može zahtijevati utvrđenje odgovornosti države za genocid, ako je i sama stranka u tom sporu. To uključuje čak i one države koje su stavile rezervu na članak 9. Konvencije, poput Bangladeša i Malezije.¹³⁶ S obzirom na to da ICJ prilično široko tumači mogućnost da država koja nije izravno pogođena spornom situacijom ipak pokrene postupak, gotovo svaka država može iskoristiti tu ovlast. Na taj način naglašava se postojanje međunarodne zajednice kao cjeline jer je u zajedničkom interesu svih država potpisnica da se Konvencija poštuje.¹³⁷ Unatoč tome, država koja bi pokrenula takav postupak time se izlaže i određenim (negativnim) ekonomskim i političkim posljedicama jer bi njeno postupanje neke države mogle smatrati neprijateljskim ili čak uplitanjem u nešto što predstavlja domenu unutarnjih poslova suverene države.

Odgovor na pitanje koja bi to država bila voljna iznijeti takav slučaj, međunarodna je zajednica dobila 11. studenog 2019. godine. Postupak je pred Međunarodnim sudom pokrenula Gambija, zapadnoafrička država pretežno muslimanskog stanovništva.¹³⁸ Oslanjajući se na izvješća UN-ovih tijela, Gambija je Mijanmar optužila za počinjenje genocida, planiranje izvršenja genocida, izravno i javno poticanje na njegovo činjenje, pokušaj genocida, kao i supočiniteljstvo u genocidu, nesprječavanje i nekažnjavanje počinjenja ovog djela, kao i neusvajanje zakona koji bi omogućili učinkovit progon i kažnjavanje njegovih počinitelja.¹³⁹

U svome zahtjevu, Gambija osobito ističe i nužnost poduzimanja privremenih mjera kojima bi se spriječili svaki daljnji genocidni čini te se

---

¹³⁶ Becker, M. A., *The Situation of the Rohingya: Is there a role for the International Court of Justice?*, članak objavljen 14. studenoga 2018., www.ejiltalk.org, [pristup: 20. travnja 2019.].

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar)*, <https://www.icj-cij.org/files/case-related/178/178-20191111-APP-01-00-EN.pdf> [pristup: 9. siječnja 2020.].

¹³⁹ <https://www.icj-cij.org/files/case-related/178/178-20191212-PRE-01-00-EN.pdf>, [pristup: 9. siječnja 2020.].

zahtijeva prekid svakog oblika sudjelovanja u navedenim djelima u obliku podrške vojnim, paravojnim i sličnim postrojbama. Napominje se kako je potrebno, također, poduzeti sve potrebne mjere radi očuvanja svih potencijalno relevantnih dokaza. Gambija osobito naglašava i traži od Mijanmara potpunu suradnju s tijelima UN-a zaduženima za utvrđivanje relevantnih činjenica. Na kraju svog zahtjeva ističe da bi obje zemlje trebale Međunarodnom sudu podnijeti izvješća o poduzetim mjerama radi postizanja ranije navedenih ciljeva, i to najkasnije u roku od četiri mjeseca od njihova poduzimanja.¹⁴⁰ Mijanmar je sve navedene optužbe opovrgnuo te zahtijeva da se otkloni odlučivanje o zahtjevu Gambije uopće, kao i da se odbije zahtjev za privremenim mjerama.¹⁴¹

4.3. Nacionalni mehanizmi

Unatoč ranije izloženim stavovima, činjenica je da ICC prima danas brojne kritike, imajući u vidu da zbog visokog broja slučajeva kršenja međunarodnog prava u svijetu, u stvarnosti je mogućnost o njihovom odlučivanju ograničena na samo određene.¹⁴² Uspostavom drugih modela suđenja ovim zločinima, putem lokalnih mehanizama, mogli bi se postići više zadovoljavajući rezultati. Primjer su internacionalizirani kazneni sudovi, koji su osnovani i rade s određenim stupnjem sudjelovanja međunarodne zajednice, poput prvog takvog mehanizma osnovanoga 2000. godine na Kosovu i Suda Bosne i Hercegovine iz 2003. i 2004. godine.¹⁴³ Ono što je omogućilo organiziranje i uspješno djelovanje potonjeg suda je i potpora Haškog tribunala, koja je bila pružana imajući u vidu i to da suđenje na lokalnoj razini dovodi do smanjenja opterećenosti tog suda.¹⁴⁴

Problemi koji se, unatoč navedenom, mogu pojaviti na nacionalnoj razini su: nepostojanje političke volje za kazneni progon i kažnjavanje

---

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² Maršavelski, A.; Braithwaite J., *Transitional Justice Cascades*, *Cornell International Law Journal*, Vol. 52, br. 2, 2020., str. 3., preuzeto sa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3380304 [pristup: 10. siječnja 2020.]..

¹⁴³ Bonačić, M., *Model internacionaliziranih kaznenih sudova: karakteristike i usporedba s ad hoc međunarodnim kaznenim sudovima*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 19, br. 1, 2012., str. 31. i 34.

¹⁴⁴ Maršavelski, Braithwaite, *op. cit.* u bilj. 142, str. 18.

počinitelja, nesposobnost za provođenje kaznenog progona i suđenja te nepristranost domaćeg pravosuđa.¹⁴⁵ S obzirom na to da je upravo državni vrh Mijanmara onaj koji u prvom redu učestalo krši pravila međunarodnog običajnog prava, istovremeno isto poričući, uspostava bilo kakvog mehanizma tranzicijske pravde danas je bitno otežana. Ipak, i u BiH je uspostava internacionaliziranog sudstva bila popraćena političkim oscilacijama – tek tijekom političkih promjena 2000-tih godina suradnja s Haškim tribunalom se povećala.¹⁴⁶ Nadalje, prednost je internacionaliziranih sudova njihovo međunarodno obilježje koje se može pronaći u sastavu sudova, sastavu tužiteljstva, primjeni mješavine nacionalnog i međunarodnog procesnog i/ili materijalnog prava te u mješovitom financiranju suda i upravljanju njime. Takva obilježja međunarodnoga mogu biti prisutna u različitim oblicima; primjerice, u Kosovu su međunarodni suci uvedeni kako bi se preispitivale presude kosovskih sudaca jer su postojale sumnje u njihovu nepristranost.¹⁴⁷

Također, u procesu tranzicijske pravde, osim uspostave internacionaliziranih sudova, moguća je uspostava i nižih instanci suđenja, koja bi u svom fokusu imala niže vojne činovnike, vojnike, policiju te njihove žrtve.¹⁴⁸ Ipak, glavni je nedostatak traženja pravde u tom obliku neželjenost ili nemogućnost suđenja. Primjerice, u periodu 2000-tih godina u bivšoj su Jugoslaviji osuđeni i optuženi bili samo, tzv. neprijatelji, i to većinom *in absentia*. Za razliku od toga, pri ostvarivanju tranzicijske pravde na lokalnoj razini u prvom redu trebale bi biti same žrtve i njihovo poimanje pravde, koje stoga može biti različito od općenitog poimanja tog pojma u okviru kaznenog prava. Tako bi niže razine nacionalnih mehanizama trebale činiti određene komisije, koje bi se prvotno bavile tranzicijskom pravdom i stvaranjem mira. Prema tome, one bi mogle djelovati i dok je kriza još u tijeku, primjerice u onim susjednim državama gdje se nalaze izbjeglice. Također, takvo djelovanje stvorilo bi i dobru bazu za posljednji dio rješavanja krize, tijekom postkonfliktnog razdoblja.¹⁴⁹

Osim navedenoga, druge susjedne zemlje koje osjećaju posljedice trenutne krize Rohingya u Mijanmaru, pozivajući se na univerzalno načelo

---

¹⁴⁵ V. *amplius* Bonačić, *op. cit.* u bilj. 143, str. 45-52.

¹⁴⁶ Maršavelski, Braithwaite, *op. cit.* u bilj. 142, str. 18.

¹⁴⁷ V. *amplius* Bonačić, *op. cit.* u bilj. 143, str. 38., 62.-66.

¹⁴⁸ Maršavelski, Braithwaite, *op. cit.* u bilj. 142, str. 26.

¹⁴⁹ *Ibid.*, str. 27.-30.

kaznenog prava, mogle bi iskoristiti pravo koje izvode iz svoje državne vlasti da kazne počinitelje, tzv. najtežih kaznenih djela, onda kada je njihovim kaznenim zakonom to i propisano.¹⁵⁰ U tom slučaju posebno je zanimljivo pitanje dopustivosti primjene univerzalnog načela povezano s pitanjem suđenja u odsutnosti okrivljenika. U najmanju ruku, navedeno bi bilo značajno kako bi se moglo barem pripremiti univerzalno suđenje, dakle raspisati tjeralice, odnosno zatražiti izručenje.¹⁵¹ Ipak, upravo zbog upitne kvalitete takvih suđenja i moguće etničke pristranosti, brojne su i kritike primjene ovog načela. Zaključno, niti jedna država ne bi trebala upotrebljavati pravosuđe kao „nastavak rata pravosudnim sredstvima“.¹⁵²

5. ZAKLJUČCI

Genocid je složeno kazneno djelo, specifično po svom subjektivnom elementu posebne namjere uništenja koju je iznimno teško dokazati. U tome bi, ipak, oslonac mogla pružiti prikazana teorija profesora *Stantona* o deset različitih stadija počinjenja ovog kaznenog djela. Njihove karakteristike i specifičnosti nešto su na što bi svaka demokratska država trebala obratiti pozornost, kako bi pravovremenim djelovanjem mogla spriječiti pogoršanje dotadašnjeg stanja. Unatoč posebnostima i jedinstvenim okolnostima svake sredine, analizom je utvrđeno kako između pojedinih stadija postoje brojne sličnosti, zbog čega je predloženi model moguće primijeniti u svakoj situaciji u kojoj se sumnja na genocid.

Osim djelovanja državnih tijela na prevenciji genocida, u radu je naglašeno da na institucijama međunarodnog sudstva leži konačna odluka o tome je li u Mijanmaru počinjeno ovo kazneno djelo nad skupinom Rohingya. Opširnim izlaganjem dani su prilično snažni argumenti koji podupiru tezu da je genocid počinjen i da je i dalje u tijeku. Nakon proteka više od tri godine od eskalacije opisanih događaja nad mijanmarskim Rohingyama, u tijeku je postupak pred Međunarodnim sudom. Iako mogu proteći godine prije negoli presuda bude donesena, ovakav postupak uznemirio je javnost,

---

¹⁵⁰ Munivrana Vajda, M.; Novoselec, P., Univerzalno načelo u hrvatskom kaznenom pravu, posebno s osvrtom na odnos Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i Kaznenog zakona, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, Vol. 24, br. 2, 2017., str. 696.

¹⁵¹ *Ibid.*, str. 707.-709.

¹⁵² Josipović, I., Pravni i politički aspekti spora Hrvatske i Srbije o nadležnosti za ratne zločine, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, Vol. 24, br. 1, 2017., str. 33. i 57.

što posljedično dovodi do višeg stupnja političkog pritiska na daljnja postupanja države Mijanmar, koja će se od sada motriti pod povećalom. Ipak, na papiru priznata dužnost osude teških kršenja ljudskih prava u realnosti je popraćena brojnim geo-političkim, logističkim, pravnim i proceduralnim poteškoćama, kao i određenim kulturnim učincima. Osim toga, problem koji se javlja komparacijom genocida jest prihvaćanje činjenice da treba s jednakim prijezirom gledati na masakre počinjene izvan zapadnog prostora, a to znači biti svjestan da često postoje različiti stupnjevi distanciranja prema određenim događajima, odnosno da se masakri počinjeni u Africi ili Aziji ne doživljavaju na isti način ako njima nije pogođeno europsko stanovništvo.

Također, ono što pokreće svjetsku političku scenu na djelovanje su i „osobni“ razlozi svake države, prilikom čega se misli da svaka država ima u vidu i vlastiti probitak koji može ostvariti iz sporne situacije. Općenito, države koje su po svom unutarnjem uređenju sličnije, što znači da zastupaju i slične ideološke stavove, međusobno će se podupirati glede provođenja svjetske politike, što se moglo vidjeti iz odnosa Kine prema Mijanmaru. U radu se kritiziralo i djelovanje Ujedinjenih naroda prema strukturi koja je utemeljena Poveljom UN-a, a koja omogućuje da pet stalnih članica Vijeća sigurnosti imaju završnu riječ glede svih pitanja u vezi svih zemalja svijeta i u njima odvijanih sporova. Kako su tih pet članica ujedno i najveće gospodarske sile svijeta, njihovi interesi su gotovo uvijek u suprotnosti, što sprječava postizanje konsenzusa u sprječavanju onih situacija gdje mali čovjek pati, zbog djelovanja njegove države i zbog nedjelovanja drugih.

Nadalje, traženje tranzicijske pravde danas uključuje i mogućnost osnivanja lokalnih mehanizama koji bi se u prvom redu usredotočili na žrtve i općenito na stvaranje mira. Dok se međunarodni kazneni sudovi zbog svoje preopterećenosti bave samo najtežim kršenjima običajnoga prava, lokalni mehanizmi trebali bi preuzeti veći dio uloge u progonu i suđenju počiniteljima, ali i u pomoći žrtvama te tako pripremiti i postkonfliktno djelovanje međunarodnih sudova. Na kraju, moramo se zapitati i na koji način smo mi, kao pojedinci koji su isto uključeni u međunarodnu sliku svijeta, spremni okrenuti se rješavanju ovih problema. Ukoliko svi pripadamo istom ljudskom rodu, utoliko moramo biti spremni i pomoći svim žrtvama kršenja ljudskih prava, čije patnje, makar samo emocionalno, pogađaju cijelo čovječanstvo.

POPIS LITERATURE

KNJIGE

1. Abdul Bari, M., *The Rohingya crisis: A people facing extinction*, Kube Publishing Ltd, Turkey, 2018.
2. Andrassy, J.; Bakotić, B.; Lapaš, D.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 2*, Školska knjiga, Zagreb, 2012.
3. Andrassy, J.; Bakotić, B.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 1*, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
4. Boot, M., *Genocide, Crimes Against Humanity, War Crimes*, Intersentia, Antwerpen, 2002.
5. Bulić, I., *Praksa suda i tužiteljstva BiH u procesuiranju genocida u sigurnosnoj zoni UN - Srebrenica 1995. godine*, Zbornik radova: *Genocid u Bosni i Hercegovini - posljedice presude Međunarodnog suda pravde*, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2011.
6. Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Munivrana Vajda, M.; Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo - posebni dio*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2017.
7. Dožić, A., *Potreba redefiniranja subjekta genocida u savremenoj znanstvenoj teoriji*, Zbornik radova: *Genocid u Bosni i Hercegovini - posljedice presude Međunarodnog suda pravde*, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2011.
8. Green, P.; MacManus, T.; de la Cour Venning, A., *Genocide achieved, genocide continues: Myanmar's annihilation of the Rohingya*, International State Crime Initiative, London, 2018.
9. Lemkin, R., *Axis Rule in Occupied Europe*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington, 1944.
10. Leroy Bennett, A.; Oliver, J. K., *Međunarodne organizacije*, Biblioteka Međunarodne studije, Zagreb, 2004.
11. Novoselec, P.; Bojanić, I., *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013.
12. Quigley, J., *The Genocide Convention: An International Law Analysis*, Ashgate, Cornwall, 2008.

13. Ron, J., Territoriality and plausible deniability: Serbian paramilitaries in the Bosnian war, *Death Squads in Global Perspective*, Palgrave Macmillan, New York, 2000.
14. Sahadžić, M., *Razmatranje presude Međunarodnog suda pravde u sporu koji se odnosi na primjenu Konvencije (BiH protiv Srbije i Crne Gore)*, *Zbornik radova: Genocid u Bosni i Hercegovini - posljedice presude Međunarodnog suda pravde*, Univerzitet u Sarajevu, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2011.
15. Schabas, W. A., *The International Criminal Court. A Commentary on the Rome Statute*, Oxford University Press, Oxford, 2010.
16. Schabas, W. A., *Genocide in International law: The Crime of Crimes*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.
17. Stone, D., *The Historiography of Genocide*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2010.

PUBLIKACIJE

1. Akrap, A., Demografski kontekst raspada SFR Jugoslavije, *Pilar*, Vol. 3, br. 5(1), 2008., str. 11-57.
2. Ambos, K., General Principles of Criminal Law in the Rome Statute, *Criminal Law Forum*, Vol. 10, 1999., str. 1-32.
3. Ambos, K., What Does ‘Intent to Destroy’ in Genocide Mean?, *International Review of the Red Cross*, Vol. 91, 2009., str. 833-858.
4. Bonačić, M., Model internacionaliziranih kaznenih sudova: karakteristike i usporedba s ad hoc međunarodnim kaznenim sudovima, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Vol. 19, br. 1, 2012., str. 31-73.
5. Holliday, I., Addressing Myanmar’s Citizenship Crisis, *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 44, br. 3, 2014., str. 404-421.
6. Josipović, I., Pravni i politički aspekti spora Hrvatske i Srbije o nadležnosti za ratne zločine, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, Vol. 24, br. 1, 2017., str. 15-58.
7. Karović, S., Kompleksnost utvrđivanja postojanja genocidne namjere, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Vol. 51, br. 1., 2014., str. 119-130.
8. Munivrana Vajda, M., Etničko čišćenje kao oblik genocida? Hrvatsko zakonodavstvo i praksa u svjetlu međunarodnih izvora, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 61, br. 6, 2011., str. 1921-1948.

9. Munivrana Vajda, M.; Novoselec, P., Univerzalno načelo u hrvatskom kaznenom pravu, posebno s osvrtom na odnos Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i Kaznenog zakona, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, Vol. 24, br. 2, 2017., str. 695-714.
10. Soliev, N., Uyghur violence and jihadism in China and beyond, *Counter Terrorist Trends and Analysis*, Vol. 11, br. 1, 2019., str. 71-75.
11. Zarni, M.; Cowley, A., The slow-burning genocide of Myanmar's Rohingya, *Pacific Rim Law & Policy Journal*, Vol. 23, br. 3, 2014., str. 683-754.
12. Zawacki, B., Defining Myanmar's "Rohingya Problem", *Human Rights Brief*, Vol. 20, br. 3, 2013., str. 18-25.

PRAVNI IZVORI

1. Kazneni zakon, Narodne novine br. 110/1997.
2. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11.
3. Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, Narodne novine - Međunarodni ugovori br. 12/93.
4. Povelja Ujedinjenih naroda, Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 15/93.
5. Rimski statut, Narodne novine - Međunarodni ugovori br. 5/2001.

SUDSKA PRAKSA

1. ICC, Predraspravno vijeće I, Zahtjev br. ICC-RoC46(3)-01/18, 6. rujna 2018.
2. ICJ, Presuda, Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) od 26. veljače 2007..
3. ICJ, Presuda, Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia) od 3. veljače 2015.
4. MKSJ, Jelisić, posl. br. IT-95-10-A, 5. srpnja 2001.
5. MKSJ, Karadžić, posl. br. IT-95-5/18, 11. srpnja 2013.
6. MKSJ, Krstić, Presuda br. IT-98-33-A od 19. travnja 2004..
7. MKSJ, Orić, posl. br. IT-03-68-T, 30. lipnja 2006.
8. MKSJ, Stakić, posl. br. IT-97-24-A, 22. ožujka 2006.
9. MKSR, Akayesu, posl. br. ICTR-96-4-T, 2. rujna 1998.

10. MKSR, Kayishema i Ruzindana, posl. br. ICTR-95-1-T, 21. svibnja 1999.

IZVJEŠĆA I ZAPISNICI SASTANAKA TIJELA UN-a

1. Rezolucija Opće skupštine UN-a, A/RES/72/248, 24. prosinca 2017.
2. Vijeće sigurnosti, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjene Američke Države, prijedlog rezolucije br. S/2007/14, 12. siječnja 2007.
3. Vijeće sigurnosti, zapisnik sastanka, S/PV.5619, 12. siječnja 2007.
4. Vijeće sigurnosti, zapisnik sastanka, S/PV.8060, 28. rujna 2017.
5. Vijeće za prava čovjeka, izvješće, A/HRC/39/64, 12. rujna 2018.
6. Vijeće za prava čovjeka, izvješće, A/HRC/39/L.22, 25. rujna 2018.

WEB IZVORI

1. Abdelkader, Engy, *The Rohingya Muslims in Myanmar: Past, Present, and Future*, 2013., <https://ssrn.com/abstract=2277949>, [pristup: 10. kolovoza 2019.].
2. Alam, J., *The Current Rohingya Crisis in Myanmar in Historical Perspective*, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2019., <https://doi.org/10.1080/13602004.2019.1575560>, [pristup: 28. siječnja 2020.].
3. Becker, M. A., *The Situation of the Rohingya: Is there a role for the International Court of Justice?*, članak objavljen 14. studenoga 2018., www.ejiltalk.org, [pristup: 20. travnja 2019.].
4. *Elements of crimes*, Hague, 2011., <https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/0/ElementsOfCrimesEng.pdf>, [pristup: 20. travnja 2019.].
5. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/178/178-20191212-PRE-01-00-EN.pdf>, [pristup: 9. siječnja 2020.].
6. ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (The Gambia v. Myanmar)*, <https://www.icj-cij.org/files/case-related/178/178-20191111-APP-01-00-EN.pdf> [pristup: 9. siječnja 2020.].
7. Maršavelski, A.; Braithwaite J., *Transitional Justice Cascades*, *Cornell International Law Journal*, Vol. 52, br. 2, 2020., preuzeto sa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3380304 [pristup: 10. siječnja 2020.].

8. Radio Free Asia, *Burma: UN expert visits refugee camps*, <https://www.refworld.org/docid/511ce46723.html>, [pristup: 1. travnja 2019.].
9. Siddiqui, H., *Muslim Identity and Demography in the Arakan state of Burma*, 2011., <https://ssrn.com/abstract=1949971>, [pristup: 17. ožujka 2019.].
10. Stanton, G. H., Originally presented as a briefing paper, "The Eight Stages of Genocide" at the US State Department in 1996; <http://www.genocidewatch.org/genocide/tenstagesofgenocide.html>, [pristup: 7. veljače 2019.].
11. Svjedočenje Ive Atlije, <http://www.icty.org/bcs/content/ivo-atlija>, [pristup: 25. travnja 2019.].
12. UN News, *Aung San Suu Kyi defends Myanmar from accusations of genocide, at top UN court*, članak objavljen 11. prosinca 2019., <https://news.un.org/en/story/2019/12/1053221>, [pristup: 10. siječnja 2019.].
13. UNTC, Depository, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mt_dsg_no=IV-1&chapter=4&clang=en, [pristup: 15. travnja 2019.].

DRUGI IZVORI

1. Izvješće organizacije Fortify Rights, *They Gave Them Long Swords: Preparations for Genocide and Crimes Against Humanity Against Rohingya Muslims in Rakhine State, Myanmar*, 19. srpnja 2018.
2. Leider, J., *Rohingya: The History of a Muslim Identity in Myanmar*, Academia.edu, Oxford Research Encyclopedias, svibanj 2018.

MODERN AGE GENOCIDE – CASE STUDY: ROHINGYA GROUP OF WESTERN MYANMAR

Maja Kampać

Petra Sarić

Summary

The Nobel Peace Prize winner and Myanmar is de facto Prime minister, Aung San Suu Kyi, is currently defending her country before ICJ against the charges of possibly committed genocide against the Rohingya Muslim minority of Western Myanmar. Genocide itself is commonly perceived as the gravest among all international crimes. Legally, this crime consists of several constitutive elements, the most problematic one being the genocidal intent to destroy a certain group. The first part of this case study examines the origins and presents a legal analysis of this crime, highlighting the issue of defining its required scope along with the difficulties when trying to differentiate it from “ethnic cleansing”. Secondly, it is proposed that by applying Gregory Stanton’s ten stage genocide model it is in fact possible to predict whether this crime will be committed or not. A comparative analysis of the recent events in Myanmar to those that took place in Srebrenica in the 1990s demonstrates a striking number of similarities, which should further influence the international community to continue its efforts on prosecution of perpetrators. In addition to that, different transitional justice mechanisms, that could possibly be applied in this case and which help to victims of this crime could be crucial, were also taken into account.

Keywords: *genocide, genocidal intent, stages of genocide, International Court of Justice, United Nations’ activities*